

DETALJPLAN FÖR KV MJÄRDEN

Handelområde
Haparanda kommun
Norrbottens län

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

ICKE-TEKNISK SAMMANFATTNING

Miljökonsekvensbeskrivningen för kvarteret Mjärden, Haparanda har motiverats från den stora förändring som detaljplanens genomförande innebär. Detaljplanen medger en bruttoarea av 46 000 m². Till planområdet skapas erforderlig mängd parkering, tillfarter och en omdragning av befintlig gång- och cykelväg genom området.

Miljökonsekvensbeskrivningen utreder de frågor som är aktuella för projektet och för den befintliga naturmiljön och behandlar gällande regleringar och skyddsvärden, effekter på miljön, effekter på hälsan och effekter på hushållning med mark, vatten och andra resurser.

I miljökonsekvensbeskrivningen listas de skadeförebyggande åtgärder som kan vidtas för att minska intrång i natur, miljö och för människor och djur. De behandlar riksintressen, fågelskyddsområdet, befintligt dike genom området, rekommendationer från geoteknisk undersökning, utredning av visuell barriär för väg E4, buller, trafik, utsläpp och ljuskällor.

Viktiga frågor som behandlas i MKB är de riksintressen som finns inom planområdet. De utpekade riksintressena är naturvärden, det rörliga friluftslivet, förbud mot vattenkraftsutbyggnad och Natura 2000-område. Detaljplanen anses utgöra en sådan liten del av de utpekade intressena att någon betydande påverkan på riksintresset inte kommer att ske. Gällande Natura 2000-området skall länsstyrelsen upprätta en bevarandeplan som beskriver de värden som skall skyddas inom området. Natura 2000-området berörs även det till liten del och kommunen gör bedömningen att riksintresset inte skadas av den planerade exploateringen. Allmänhetens tillgång till friluftsliv kommer att försämrats med detaljplanens genomförande men kommunen avser upprätta en strandnära gång- och cykelstig som förbinder strandområdena runt Stadsviken med varandra och delvis förbättrar allmänhetens möjligheter att idka friluftsliv i området.

Landskapsbildsskydd och strandskydd finns inom området och kommunen har inlämnat ansökningar till länsstyrelsen för att få dem upphävda. De särskilda motiven berör bl a de redan framarbetade planerna för sammanbyggnad av Haparanda och Torneå städer inom projektet På Gränsen. Andra motiv är den redan fastlagda vattendom som meddelats av Gränsälvscommissionen.

Befintligt dike inom planområdet, Kråklundsbacken, kommer att omlokaliseras och dras längs väg 99 norrut för att sedan vända österut mot Stadsviken utanför planområdet.

Den geotekniska undersökningen som utförts på planområdet beskrivs. En stor mängd transporter kommer att krävas till och från området med avlägsnad mark samt tillkommande fyllningsmassor. Störningar uppkommer för boende och verksamma i området men störningarna kan begränsas genom en kort tid för genomförande och endast arbete på dagtid.

Vatten- och naturmiljön med djurliv har undersökts och inventerats vid upprepat antal tillfällen. Inom området finns arter av vatten- och strandfåglar som kan komma att beröras av detaljplanens genomförande. Torneälvens vatten mäts genom provtagning varje år och har uppvisat goda resultat. Kommunerna fortsätter utföra mätningar även under byggnationen av kvarteret Mjärden samt efter avslutad byggnation för att kontrollera att vattenkvaliteten inte försämras märkbart. Mätningar sker inom ramen för vattenkontroll av projektet På gränsen rajalla enligt vattendom och enligt kontroller av vattenkvaliteten i Torneälven av Torneå och Kalix älvars vattenvårdsförbund där Haparanda medverkar.

Byggrätten för planområdet har placerats på, bedömningsvis, tillräckligt avstånd från väg 99 för att klara gällande bullerbegränsningsnivåer. Bostadshus på Vallen, på södra sidan av väg E4, anlades med bullerbegränsade åtgärder redan från start. Om bullernivåer som överskrider de fastslagna kan uppmätas i bostäderna måste ytterligare åtgärder sättas in.

Under arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har samråd hållits med kommunens förvaltningar, Vägverket och länsstyrelsen. Allmänheten får under processens olika skeden vara delaktiga i både samråd och utställning. Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har utförts av MAF Arkitektkontor AB, Luleå, på uppdrag av Haparanda kommun.

FORMELLA KRAV

Enligt PBL 5 kap 18§ skall en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, upprättas om en detaljplan medger en användning av mark eller av byggnader eller andra anläggningar som innebär *en betydande påverkan* på miljön, hälsan eller hushållningen med mark och vatten och andra resurser. Miljökonsekvensbeskrivningen skall möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

BEHOVSBEDÖMNING, MKB

Haparanda kommun har under arbetet med På Gränsen valt att tillsammans med Torneå stad tidigt göra en miljökonsekvensbeskrivning i På Gränsen-projektet. Den upprättade MKB ligger vidare som grund för de kommande exploateringarna som kommer att genomföras.

Behovet av MKB för denna detaljplan motiveras av att naturmark omarbetas och bebyggs till ett större handelsområde.

SYFTE MED DETALJPLANEN OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Detaljplanens huvudsakliga syfte är att ge möjlighet att bygga ett handelsområde inom området för På Gränsen i Haparanda. I samband med planen ses trafiklösningar över och tillfart från väg E4, via Storgatans förlängning, och väg 99.

Detaljplanens bakomliggande syfte är att ge att bättre bibehålla konsumenternas köpkraft inom kommunens gränser. Idag sker många inköpsresor till platser utanför kommunen och med ett bättre handelsutbud skapas på längre sikt både ökade arbetsmöjligheter och regionalt även mindre fordonsutsläpp.

Syftet med miljökonsekvensbeskrivningen är att belysa de miljökonsekvenser som uppstår genom den förändrade markanvändningen som föreslås i detaljplanen. Konsekvenserna har jämförts med ett skollalternativ som avser det aktuella planområdet utan att planförslaget genomförs.

BESKRIVNING AV VAD DETALJPLANEN AVSER TILLÅTA

Detaljplanen medger:

- Utfyllnad enligt geoteknisk undersökning
- Uppförande av byggnader för handel med en maximal byggnadshöjd av 12 meter
- Anläggande av parkering för handelsområdet
- Anläggande av nya gång- och cykelvägar som sammanlänkas med befintligt gång- och cykelnät
- Tillfart och utfart i form av cirkulationsplatser från planområdet till väg 99 och väg E4 via Storgatans förlängning.

MILJÖMÅL

Miljömål och målsättningar finns på olika nivåer, från nationell till lokal nivå. De utgör grunden vid den samlade bedömningen om detaljplanens genomförande med- eller motverkar till målens uppfyllelse.

De miljömål som berörs av detaljplanen är och dess påverkan från detaljplanens genomförande:

- Frisk luft – ökade utsläpp kommer att ske från ökad bilism till följd av detaljplanens genomförande. Redan i nuläget förekommer relativt stora mängder trafik i området på väg E4 och väg 99. Utsläpp kommer också från industrier på finsk sida. Kommunen bedömer måttligt negativ påverkan på miljömålet.
- Levande sjöar och vattendrag – Den närliggande Stadsviken är reglerad för att förhindra uttorkning och är således inte naturligt till dess vattenstånd. Detaljplanens genomförande bedöms ge oförändrad effekt på miljömålet.
- Bara naturlig försurning – Ökad form utsläpp av kväveoxider från bilismen bidrar till försurning. Miljömålet bedöms lokalt påverkas negativt av genomförandet.
- God bebyggd miljö – Den planerade bebyggelsen skall följa de regler och mål som finns uppsatta för att bibehålla god bebyggd miljö. Miljömålet bedöms påverkas positivt av genomförandet av detaljplanen.
- Begränsad miljöpåverkan – Den enskilda planerade exploateringen inom planområdet kommer att få konsekvenser på natur, vatten och luft men bedöms ändå vara ringa i området. Kommunen bedömer måttligt negativ påverkan på miljömålet.

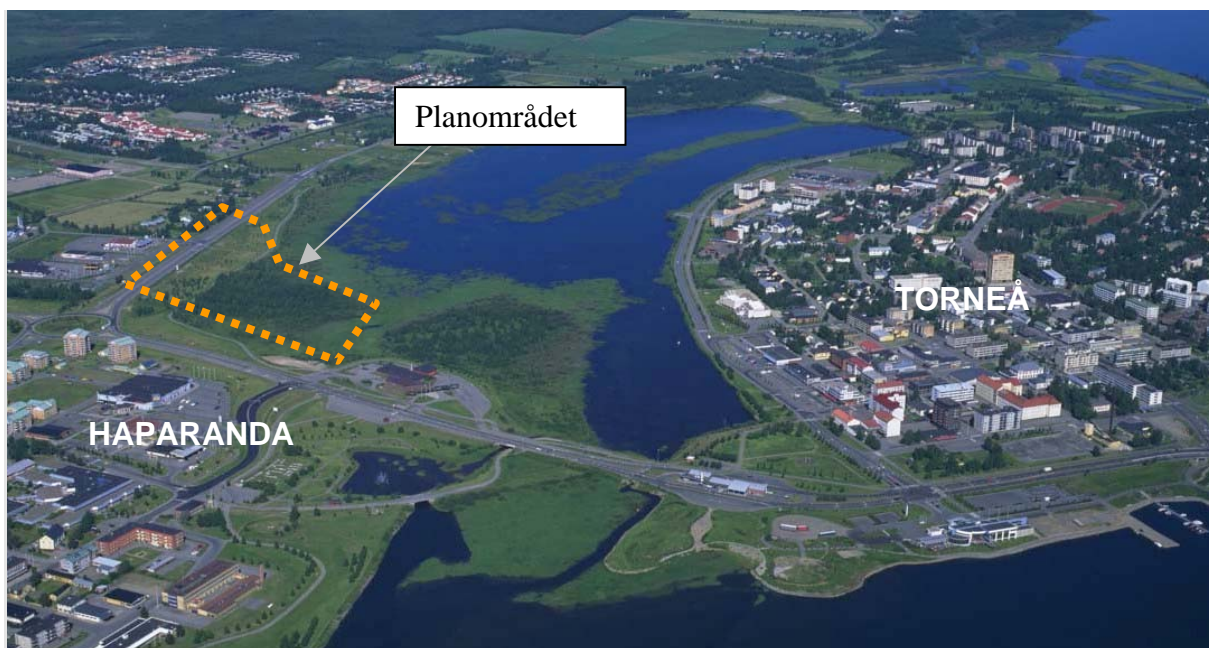
AVGRÄNSNING OCH ALTERNATIV

Den naturliga avgränsningen för MKB är detaljplaneområdet men under utredningen har även närmast kringliggande naturmiljö och verksamheter tagits med i beskrivningen av konsekvenser.

Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar konsekvenser som detaljplanen kan medföra vid exploatering av maximal byggrätt.

- **Nollalternativet** tjänar som jämförelse mot planerad etablering. Nollalternativet innebär *nuläget*, dvs. vad händer inom detaljplanens påverkansområde om inte detaljplanen genomförs. Detta innebär att området bibehålls i dagens skick med en stor oexploaterad markyta. Vegetationen består till stor del av låga buskar och gräsbeklädda ytor. Den nuvarande gångstigen som löper genom området bibehålls som en viktig länk för gående och cyklisterna mellan bostadsområde och centrum. Framtida utsikter för den befintliga vegetationen är goda och kommunen bör genomföra gallring om det är önskat att området i sin helhet inte skall förbuskas.
- **Huvudalternativet** innebär exploatering av maximal byggrätt enligt förslaget till detaljplan. Detaljplanen medger en bruttoarea av 46 000 m². Parkeringsplatser för 1610 platser placeras till största del på framsidan och en mindre del på baksidan för personalen. Körväg till området öppnas från väg 99 och väg E4 via Storgatans förlängning. Godstransporter sköts på den bakre sidan av byggnaderna. Gång- och cykelväg placeras utanför kvartersmarken intill körvägen med möjlighet att nyttja befintliga tunnlar under väg 99 och väg E4.
- **Ytterligare alternativ**
Ytterligare alternativa lokaliseringar och begränsning av byggrätt har genomförts i tidigare översiktsplanearbete och dessa alternativ har avförts från vidare utredning. De önskade volymerna på byggrätt och närhet till goda kommunikationer begränsar

de områden som skulle kunna vara aktuella starkt. Kommunen anser att närheten till Haparanda centrum är viktig och önskar i första hand ingen skiljelinje eller externetablering.

Figur 1. Skiss över detaljplanens område, kvarteret Mjärden, Haparanda.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH KONSEKVENSER

Nedan följer en beskrivning av planeringsförutsättningarna inom planområdet och vilka konsekvenser planens genomförande innebär.

Gällande regleringar och skyddsvärden

Riksintressen

Förutsättningar

Planområdet innefattas av Miljöbalken 3:6 som reglerar att naturvärden och friluftsliv skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Riksintresse finns också utpekade enligt 4 kap. 1, 6 och 8 §§ som gäller natur- och kulturvärden, förbud mot vattenkraftsutbyggnad och Natura 2000-område.

De två anslutande vägarna väg 99 och väg E4 är riksintressen för kommunikationer.

Konsekvenser

Planområdet utgör en mindre del av det skyddade området och en utbyggnad enligt planerna bedöms inte medföra påtaglig skada för de olika riksintressena. Den planerade

framtida gång- och cykelstigen utanför planområdet längs Stadsviken strand medför att allmänheten kan passera området utan intrång på handelskvarteret.

Gällande Natura 2000-området så skall länsstyrelsen innan augusti 2005 upprättat en bevarandeplan för det enskilda Natura 2000-området. Bevarandeplanen skall beskriva vad som ska skyddas, hur och när det ska ske. Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen och i vissa fall även från regeringen. (källa: Naturvårdsverket)

Planområdet bedöms inkräkta på en sådan liten del av de utpekade riksintressena enligt 4 kap. 1 och 8 att några stora negativa konsekvenser inte erhålles. Planen bedöms inte påverka värdena i nätverket för Natura 2000.

Riksintresset enligt 4 kap. 6 § berörs inte av detaljplanen.

Fornlämningar

Förutsättningar

Inom området finns inga kända fornlämningar.

Konsekvenser

Ingen påverkan sker på fornlämningar. Om fornlämningar skulle påträffas under byggnationen ska arbetet avbrytas och fornlämningen skall anmälas till länsstyrelsen.

Fågelskyddsområde

Förutsättningar

Området ligger inom fågelskyddsområde. Fågelskyddsområdet avser förbjud mot jakt på alla fågelarter inom ett område från järnvägsbron i söder till delar av Stadsviken i norr med Storgatan som västlig gräns. Inom området för På Gränsen har 34 etablerade vatten- och strandfågelarter påträffats.

Konsekvenser

Fågelskyddsområdet kommer att beröras med planens genomförande. Fåglar som är bosatta inom området eller använder området som rastplats måste söka sig till andra områden. Arbetsområdet för På Gränsen är av relativt liten areal och genomförandet kommer sannolikt inte innebära stora skador på fågellivet. Om det inom Stadsviken byggs lämpliga bosättningsholmar kan vigg, brushane, rödbena, drillsnäppa och tärnor nyttja dem.

Förhållandena för jakt på fågel kommer när exploateringen är genomförd att betydligt försämrats och konsekvenserna av planens genomförande bedöms därför som små när det gäller fågelskyddsområdet. Någon stor konflikt mellan den föreslagna etableringen och fågelskyddsområdet bedöms inte finnas då stranden och vattenmiljön lämnas intakt.

Utredning om upphävande av fågelskyddsområdet är inte aktuellt under denna detaljplanprocess.

Landskapsbildsskydd

Förutsättningar

Planområdet ligger inom en mindre del i norra delen av planområdet inom område för landskapsbildsskydd enligt 19 § NVL (Naturvårdslagen). Landskapsbildsskyddet är en gammal form av skydd för landskapsbilden med stöd av naturvårdslagen §19 i dess lydelse före 1 januari 1975. Skyddsformen förordnades av länsstyrelsen för vissa områden i syfte att reglera bebyggelse, vägar och andra anläggningar som kunde påverka landskapsbilden negativt. Även om begreppet inte finns i den nu gällande miljöbalken gäller fortfarande bestämmelserna inom de olika landskapsbildsskyddsområdena så länge länsstyrelsen inte beslutat om något annat.

Länsstyrelsen håller på att arbeta fram ett förslag till upphävande av de utpekade områden som inte längre är aktuella men innan planens genomförande är det inte troligt att någon sådan utredning kommer att vara klar.

Ansökan om upphävande av landskapsbildsskyddet har framarbetats och är inlämnad 2005-03-30 till länsstyrelsen för beslut. Motiven till detta är

- Utbyggnad av kvarteret utgör en viktig del av utbyggandet av På Gränsen - området
- Utbyggnad av kvarteret kan inte genomföras utan att strandskyddet berörs
- Utbyggnad av kvarteret berör ej det rörliga friluftslivet
- Exploateringen av området har liten inverkan på växt och djurliv
- Vattendom för utbyggnaden finns meddelad av Finsk – Svenska gränsälvscommissionen 2002-06-28 enligt lag med anledning av gränsälvsöverenskommelsen den 16 september mellan Sverige och Finland
- Antagen Översiktsplan – Fördjupning På Gränsen (2002-12-16) anger området som kvarter för handel.
- Angränsande plan för Storgatans förlängning har vunnit laga kraft i överensstämmelse med Fördjupning På Gränsen.
- Anslutande Finsk detaljplan för väg- och kvartersområde har vunnit laga kraft
- Utbyggnad är i direkt anslutning till befintliga stadscentrum med centrumbebyggelse på såväl svensk som finsk sida

Konsekvenser

Landskapsbildsskyddet innebär ingen påverkan av detaljplanens utformande eller fortsatta förfarande.

Ansökan om upphävande av landskapsbildsskyddet enligt 19 § naturvårdslagen har inlämnats till länsstyrelsen.

Strandskydd

Förutsättningar

Planområdet ligger inom område för strandskydd och för att exploateringen skall äga rum måste strandskyddet upphävas. Ansökan om upphävande av strandskyddet har framarbetats och är inlämnad 2005-03-30 till länsstyrelsen för beslut. Motiven för upphävande är:

- Utbyggnad av kvarteret utgör en viktig del av utbyggandet av På Gränsen - området
- Utbyggnad av kvarteret kan inte genomföras utan att strandskyddet berörs

- Utbyggnad av kvarteret berör ej det rörliga friluftslivet
- Exploateringen av området har liten inverkan på växt och djurliv
- Vattendom för utbyggnaden finns meddelad av Finsk – Svenska gränsälvskommissionen 2002-06-28 enligt lag med anledning av gränsälvsöverenskommelsen den 16 september mellan Sverige och Finland
- Antagen Översiktsplan – Fördjupning På Gränsen (2002-12-16) anger området som kvarter för handel.
- Angränsande plan för Storgatans förlängning har vunnit Laga kraft i överensstämmelse med Fördjupning På Gränsen.
- Anslutande Finsk detaljplan för väg- och kvartersområde har vunnit laga kraft
- Utbyggnad är i direkt anslutning till befintliga stadscentrum med centrumbebyggelse på såväl svensk som finsk sida

Konsekvenser

Ansökan om upphävande av strandskydd har inlämnats till länsstyrelsen. Den planerade framtida gång- och cykelstigen utanför planområdet längs Stadsviken strand medför att allmänheten kan passera området utan intrång på handelskvarteret.

Effekter på miljön

Mark, vegetation

Förutsättningar

Markområdet för planen har uttorkats genom dikning. I området växer lövskog som röjts och huvudträdet är björk. Därutöver växer bland annat sälg, al och hägg i området. I och med landhöjningen, uppdamningen av viken och de grävda dikena har översvämningarna minskat i området, och mossan kommer i framtiden inte att få någon större tillväxt i området.

Inom området har inga hotade kärlväxter upptäckts enligt 1991 års registerinformation (Kaj Virtanen, Torneå stads miljövårdssekreterare, muntlig information 2001-10-22).

En geoteknisk undersökning har av SWECO VBB, Luleå, genomförts i november 2004 som visar att jordprofilen för kv Mjärden består av ca 0-1,0 m torv alternativt löst lagrad fyllning som underlagrats av ett 0,5-1,0 m lager av löst lagrade sediment. Moränen ligger på ca 0,5-2,0 m djup under markytan (fast botten).

Det geotekniska utlåtandet rekommenderar:

- För kommande byggnader föreslås urgrävning till fast lagrad morän och därefter grundläggning på en packad fyllning av friktionsjord.
- All fyllning skall föregås av vegetationsavtagning.
- Grundläggning på tjälad jord får ej ske. Moränen och silten är tjälfarlig och därför bör erforderlig tjälisolering utföras runt byggnadernas hörn samt under kalla byggnadsdelars golv.
- Under byggnaden utförs dräneringsåtgärder i form av dräneringsledningar samt dränerande och kapillärbrytande skikt under och omkring byggnaden i normalt utförande enligt kap CEF (CEF.21, CEF.211 och CEF.2112) i Anläggnings AMA

98. Som materialskiljande lager under det dränerande kapillärbrytande lagret rekommenderas att en geotextil med bruksklass 2 läggs ut.
- Tjälfarligheten bör även beaktas vid dimensionering och anläggandet av hårdgjorda ytor. T.ex. bör ytor känsliga för tjällyftning tjälisoleras eller också grävs den tjälfarliga jorden bort ned till tjälfritt djup och ersätts med sand.
 - Vid dimensionering av överbyggnader för hårdgjorda ytor, t.ex. Infarterna, bör terrassmaterialet hänföras till materialtyp 4A och tjälfarlighetsklass 3 enligt tabell CE/1 i Anläggnings AMA 98. Vid dimensionering av grönytor på naturlig jord rekommenderas terrassmaterialet tillhöra materialgrupp 13a enligt tabell CE/2 i Mark AMA 98.
 - I produktionsskedet skall det kontrolleras att de verkliga jord- och grundvattenförhållandena stämmer överens med det som projekteringen baserats på.

Den genomförda geotekniska undersökningen kommer att överlämnas i sin helhet till länsstyrelsen. Övriga intresserade kan erhålla undersökningen genom kontakt med kommunen.

Delar av marken på kvarteret Mjärden måste fyllas upp för att få samma nivå som kringliggande mark. Om fyllningarna utförs sommaren 2005 och byggnationerna påbörjas i maj 2006 beräknas att 80 % av sättningar har utspelats. För byggnader föreslås att urgrävning utförs till fast botten (+0,5 - +1,5), varefter packad fyllning av friktionsjord till nivån +4,0 påförs.

Hårdgjorda ytor och grönytor avtäcks och packas upp med friktionsjord till föreslagen färdig höjd. I maj 2006, då ~ 80 % av sättningarna utspelats schaktas ~ 80 cm av friktionsjorden bort och överbyggnad påförs. Bortschaktade massor kan då säljas vidare för ny användning i närliggande områden varvid transporter minimeras och nyttiggörandet av massorna maximeras.

Vegetationsavtagning	16.000 m ³
Provisorisk transportväg	2.000 m ³
Schakt för hus inkl transport	34.000 m ³
Packad fyllning för hus	86.000 m ³
Fyllning för hårdgjord yta inkl packning	26.000 m ³
Fyllning för hårdgjord yta och gräs- och planteringsyta	18.000 m ³

Konsekvenser

Områdets växtlighetsvärde försämras kraftigt med bebyggelse och hårdgjorda ytor på mark som tidigare varit fylld och anlagd park och delvis naturlig. Inom området finns dock inga hotade växter som kan bli påverkade av planens genomförande.

Ingen påverkan på hotade växter.

Det befintliga diket (Kråklundsbacken) genom planområdet måste omlokaliseras och ett utflöde till Stadsviken måste kvarstå. Kråklundsbacken kommer att få utflödet till Stadsviken norr längs väg 99 och därefter österut mot Stadsviken.

Rekommendationer från den geotekniska undersökningen skall iakttas och särskilt beaktas i bygglovskedet.

De stora mängderna vegetationsavtagning samt fyllning inom planområdet kommer att transporteras till och från området. En stor mängd transporter kommer att krävas och under markarbetena kommer störningar att uppstå för boende och verksamma i området. Störningarna kan begränsas om arbetet utföres under en kort begränsad tid samt om arbetet utföres under dagtid.

Luft o klimat

Förutsättningar

På grund av områdets öppenhet påverkas lokalklimatet av vindar som blåser från olika väderstreck. På hösten och våren och framförallt på vintern minskar vindarna trivseln avsevärt.

Konsekvenser

I samma takt som hela På Gränsen-området byggs blir lokalklimatet i stadsmiljön behagligare. De nya byggnaderna, konstruktionerna och planteringarna ger skydd för vinden.

Vatten, grundvatten, dagvatten

Förutsättningar

Arbetsområdet ligger utanför området för grundvattentäkt som inte används längre. Grundvattenbildningen är liten och området kommer inte att nyttjas för ändamålet i framtiden.

Inventering av natur och vatten inom området har utförts i samband med Genomförandeplanen för På Gränsen-området. Stadsviken är pga vattnets fosforhalt och växtplanktonmängd näringsrikt (eutrofierat). Vikens frodighet kommer till uttryck som riktig algproduktion. Vikens grundhet, bottenens finindelade struktur och näringsrika vatten bildar en bra växtmiljö även för stora vattenväxter, vilka finns inom stora områden i Stadsviken. I Stadsviken är kväve begränsande för algernas och växternas tillväxt. I Stadsvikens vatten finns mycket järn och nedbrutet organiskt ämne, humus, vilket bland annat orsakar vattnets bruna färg. Vattnets buffertförmåga i Stadsviken är god, vilket innebär låg försurningskänslighet.

Vattnets kvalitet i Torneälven växlar avsevärt beroende på flödessituationen. Planens genomförande kommer att innebära stora hårdgjorda ytor där dagvatten kommer att skapas. Dagvattnet kommer att tas om hand genom avledning från ytorna till anläggning för översilning där vattnet leds genom mark och vegetation och där större partiklar ansamlas innan utloppet till Torneälven sker. Årliga kontroller av vattenkvaliteten i Torneälven genomförs av Torneå och Kalix älvars vattenvårdsförbund.

Området berör en våtmark av klass 3 vilket innebär att vissa naturvärden kan finnas i området. Dessa naturvärden är främst ornitologiska och redovisas under ”djurliv”.

Särskilt värdefulla våtmarker av klass 1 eller 2 som kan vara aktuella för skydd berörs ej av planen.

Konsekvenser

Under byggnadsarbetets gång uppkommer tillfälliga förändringar att uppstå för grundvattennivån. Dessa har ingen skadlig påverkan. Grundvattennivån kommer att vara oförändrad då projektet är avslutat.

Dagvattnet skall avledas från området och kontroll bör utföras på det vatten som transporteras till Torneälven.

Årliga kontroller av vattenkvaliteten i Torneälven genomförs av Torneå och Kalix älvars vattenvårdsförbund och åtgärder vidtas om de tagna proverna visar förändringar som kan komma från gjorda exploateringar. Prover tas på alkalinitet och pH, näringsämnen, färg och suspenderade ämnen, syreförbrukning och metaller.

Landskapsbild

Förutsättningar

Gränsområdets nuvarande markanvändning, som består av ett stort grönområde samt angränsande tullstation och ger området ett diffust intryck.

Väg E4 passerar idag området i marknivå och söder om svenska tullstationen. Trafiken utgör ett visuellt hinder.

Konsekvenser

Områdets karaktär kommer att förändras avsevärt. På Gränsen-projektet möjliggör utveckling och sammanbyggnad av Haparanda och Torneå städernas centrumområden och därmed skapas en gränsöverskridande, internationell, intressant och mångsidig stadsbild. Planområdet ingår som en mindre del i det större På Gränsen-projektet men kommer ändå att bidra till den nya stadsbilden. Den storskaliga exploateringen kan uppfattas dominant för landskapsbilden i området. Höjden på närliggande byggnader är kraftigt varierande mellan en våning till sju våningar. Byggnaderna i närområdet har olika volymer och utseende och någon sammanhållen tradition saknas. Ingreppet som den föreslagna exploateringen medför bedöms därför inte kraftigt påverka närområdets bebyggelse.

Väg E4 skall även i fortsättningsvis gå i nuvarande sträckning söder om planområdet. En konstruktion med en upphöjd bro eller en nedgrävd tunnel kan minska den visuella barriären inom PGR-området öster om Mjärden. Utredning om väg E4:s nya dragning inom PGR-området är påbörjad och leds av Vägverket och den finska motsvarigheten, i arbetsgruppen ingår även Haparanda och Torneå stad.

Djurliv

Inventering gjord av i samband med upprättandet av Genomförandeplan för På Gränsen från februari 2003.

Fågelinventering finns utförd 1999 och utöver denna finns enstaka uppgifter om fågellivet i Stadsviken i Torneå hos de lokala naturvårdsföreningarnas arkiv. Under de senaste åren har det inte etablerade fågellivet inventerats. I Stadsviken uppträder ett

mångsidigt vatten- och strandfågelliv. Man har påträffat 34 etablerade vatten och strandfågelarter. Till områdets bosatta arter tillhör arter från söder (t ex skäggdopping och sothöna) och norr (t ex saltkrake). I området har man även påträffat många sällsynta lappländska arter, såsom smådopping, gravand, gråand och stäppkärhök. Vid flyttperioden stannar ett stort antal fåglar i området t ex andfåglar och sothöna. Detta händer framförallt på våren, då det finns mer lämpliga måltidsplatser. Torneälvens översvämningar påverkar också Stadsvikens fågelliv. Under våren 1999 och 2000 förstörde ett högre vattenstånd boplatserna för svanar som försökte etablera sig och huvuddelen av bona för områdets fiskmåsar i Stadsviken, efterföljande år har vattenytan reglerats till +1,6 till + 1,8 m.ö.h.

Konsekvenser

Ifall den skyddande strandväxtligheten minskas, minskas också fåglarnas bosättnings- och matplatser. Strandregionens begränsande naturväxtlighet sparas i så stor omfattning som möjligt och kommunen kan nyskapa liknande områden.

Då arbetsområdet är av ganska liten areal kommer det sannolikt inte att bli några stora skador på fågellivet. Ifall det byggs lämpliga bosättningsholmar i området kan vigg, brushane, rödbena, drillsnäppa och tärnor nyttja dem.

Effekter på hälsan

Radon

Förutsättningar

Radonriskkarta upprättad 1988 av Sveriges geologiska AB redovisar inte något riskområde för radon inom planområdet.

Konsekvenser

Byggnaderna behöver inte uppföras varken radonsäkert eller radonskyddat.

Buller

Förutsättningar

Idag finns ingen bebyggelse inom planområdet som påverkas av buller från väg E4.

Bostäder finns placerade söder om väg E4 som redan är utsatta för höga bullernivåer från väg E4. Bostäderna har blivit utrustade med bullerdämpande fasader, bullerdämpande fönsterglas och andra åtgärder för att skapa godkända nivåer för buller i bostäder. Ägare till fastigheterna är kommunens bostadsföretag, Haparandabostäder.

Konsekvenser

De stora trafikmängderna längs väg E4 kommer att ge bullernivåer som överstiger riktvärdet för bostäder 55 dBA ekvivalentnivå utomhus (vid fasad). Detaljplanen som anger handel kan medge högre bullernivåer än för bostäder.

Enligt Naturvårdsverkets riktvärden för trafikbuller från vägtrafik i allmänna råd, remissutgåva 1991, bör arbetsplatser inte överstiga 40 dBA dygnsekvivalent nivå

inomhus och 65 dBA dygnsekvivalent nivå utomhus vid fönster/fasad. De ekvivalenta bullernivåerna för husen längs väg E4 kommer att få bullernivåerna mellan 63-55 dBA enligt Genomförandeplan, Miljöutredningar för På Gränsen/Rajalla.

En förenklad modell av bullerberäkning visar att vid en hastighet om 70 km/h och ca 10 000 fordon per dygn varav 10 procent lastbilar, skall avståndet från vägens mitt till husets fasad uppgå till minst 60 meter för att inte överskrida 55 dBA. Med denna beräkning förutsätts marken mellan vägen och fasaden vara plan.

Planens byggrätt är redovisad på ett avstånd av minst 90 meter från väg E4 samt väg 99. Avståndet medför lägre bullernivå än om byggnaderna skulle placeras närmare vägen. Överskridande av de ekvivalenta bullerriktvärdena är inte önskvärda. Om högre bullervärden kan uppmätas vid fasaden än de riktvärden som rekommenderas för ändamålen bör åtgärder vidtas. Exempel på åtgärder kan vara bullerdämpande fönsterglas, bullerplank, bullervall och bullerdämpande fasadmaterial.

Ökade bullermängder till bostäder på södra sidan av väg E4 kan bli tänkbart. Mätningar bör utföras och om nivåerna överstiger fastställda gränsvärden måste åtgärder vidtas.

Utsläpp

Förutsättningar

Trafiken i regionen bidrar lokalt till förekomst av föroreningar i området. Föroreningarna förekommer framförallt i anslutning till väg E4 och väg 99.

I miljöbalkens 5 kap. finns regler om miljö kvalitetsnormer (MKN). En MKN anger de föroreningsnivåer som människor, miljön eller naturen tål. MKNs nivåer får inte överskridas efter en viss angiven tidpunkt.

Konsekvenser

De ökande trafikmängderna ökar generellt trafikföroreningarna i området. På den östra delen av På Gränsen-området fördelas trafiken på flera trafikleder och föroreningarna sprids över större ytor.

Gällande miljö kvalitetsnormer skall följas. Kommunerna ska mäta och kontrollera att normerna uppfylls samt ta hänsyn till dem i sin planering och tillsyn. Aktuella mätningar finns inte utförda. Kommunen bör utföra mätningar och kontrollera att de gällande miljö kvalitetsnormer inte överskrids. Under 2005 pågår i ett gränsoverskridande projekt mätning i Torneå och Haparanda städer av PM10 och NO2. Uppföljning av dessa mätningar kan sedan göras efterföljande år.

Ljus och skarpt sken

Förutsättningar

Idag finns ingen bebyggelse inom planområdet som ger ljus eller skarpt sken.

Konsekvenser

Byggnaderna kommer att belysas med reklamskyltar för de företag som väljer att etablera sig inom området. Närmaste avstånd till bostadsbebyggelse är 180 meter.

Belysning kan vara positivt om det lyser upp områden som tidigare var mörka och uppfattades som otrygga att passera. Den befintliga gång- och cykelvägen genom området blir nu istället upplyst och kan attrahera fler gående under även de mörka tiderna på dygnet.

Cirkulationsplatser skall alltid förses med belysning. Ljussättning är en viktig del av gestaltningen. Nattetid och under den mörka årstiden kan stora delar av den övriga gestaltningen, som syftar till att annonsera och tydliggöra cirkulationsplatsen, vara svår att upptäcka och tyda. Då är belysning av cirkulationsplatsen med gatubelysning och eventuell effektbelysning av stort värde.

Säkerhet

Förutsättningar

Transporter med farligt gods sker på väg E4 och väg 99. En eventuell omdragning av väg E4 är under framarbetande och även efter omdragning kommer vägen att passera i områdets närhet.

Konsekvenser

Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (avseende transportleder för farligt gods på väg och järnväg) rekommenderar 140 meter från trafikled till handelsverksamhet i flera våningar och/eller mer än 3000 m².

Farligt gods kommer även efter detaljplanens genomförande att passera planområdet. Avståndet mellan byggnaderna på kvarteret och E4 är som närmast 90 meter. Vägen är vid området utförd som fyrfilig med bra anslutningar/cirkulationsplatser och med en högsta tillåten hastighet av 50km /h.

Byggrättens placering ligger medvetet på avstånd från både väg 99 och väg E4 och de direkta riskerna vid en olycka med farligt gods är små.

Effekter på hushållning med mark, vatten och andra resurser

Mark- och vattenanvändning

Förutsättningar

Vattensystemet och strandområdena för På Gränsen-området fungerar huvudsakligen som friluftsområde och är sålunda ett betydelsefullt naturområde ända in till städernas centrala delar. Med gång- och cykeltrafik lokaliserad till parken skapas friluftsmöjligheter i vackert älvlandskap.

Konsekvenser

De olika genomförandeskedena ändrar områdets karaktär så småningom från den nuvarande till en mer urban miljö. Med ett utbyggt gc-vägnät kan området även i fortsättningen vara en plats för motion och goda friluftsmöjligheter norr om planområdet.

Energi

Förutsättningar

Området saknar för närvarande byggnader och därmed är förbrukningen av värme och el mycket liten.

Den energi som fordonstrafiken behöver förbrukas framförallt i lokaltrafik mellan Torneå och Haparanda men även för den andel trafik som passerar Haparanda och Torneå. I dagsläget passerar ungefär 10 700 fordon per dygn gränspassagen mellan Sverige och Finland. Ca 1000 av dessa passerar både Haparanda och Torneå städer. Fordonstrafiken utgörs i första hand av privatbilism.

Konsekvenser

Området som kommer att bebyggas kommer att kräva ett ökat energibehov i form av värme och el. Om På Gränsen-området blir ett tätt bebyggt centrum är detta mer resurssparande än en gles bebyggelsestruktur. Under arbetet med färdigställandet av byggnader, vägar osv består energibehovet till största del av bränsle till arbetsmaskiner och elförsörjning till arbetsplatserna.

Fungerande kollektivtrafiklösningar och ett bättre gång- och cykelvägnät är relativt lätt att upprätta i ett tätt bebyggt landskap. Genom dessa åtgärder minskar behovet av privatbilism vilket leder till att fordonstrafikens energibehov minskar inom området.

Den totala mängden trafik genom området kan öka då området blir mer attraktivt vilket leder till att fordonstrafikens förbrukning av energi växer.

SKADEFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Fåglar som vistas inom området måste flytta när detaljplanen genomförs. Om det inom På Gränsen-området byggs lämpliga bosättningsholmar kan vigg, brushane, rödbena, drillsnäppa och tärnor nyttja dem. Påverkan bedöms dock liten så stranden och vattenområdet lämnas intakt. Någon konflikt mellan det utpekade fågelskyddsområdet och den planerade exploateringen finns inte eftersom fågelskyddsområdet endast gäller för jakt, något som betydligt försämras vid etableringen.

Kråklundsbacken som idag går genom området måste få ny sträckning när exploateringen startar. Lämplig placering finns framarbetad.

Rekommendationer från den geotekniska undersökningen bör följas. Schaktning av massor ned till morän skall utföras och ingen grundläggning på tjälad mark bör ske. Ytterligare rekommendationer finns i den geotekniska undersökningen. (SWECO VBB, Luleå, uppdragsnummer 2473374000. Ansvarig gruppchef: Niklas Thun.)

Transporter till och från området med avlägsnad jord samt fyllningsmassor kan vara störande för boende och verksamma i planområdets närhet. Störningarna kan minskas med en kort arbetsperiod samt bara arbete på dagtid.

Vattendom för På Gränsen-området och dess projektering har meddelats av Finsk-Svenska Gränsälvscommissionen, 2002-06-28, M25/01, domen har behandlat frågan om Natura 2000. Domen anger att anläggningar skall utformas så att det klarar vattenståndet NN +4,35 m, dvs RH00 +4,15m vilket skall följas.

Utredningen om ny vägdragning av väg E4 har påbörjats och den visuella barriären blir mindre om vägen kan dras under jord i en tunnel eller ovan jord på en bro än i markplan. Kommunens deltagande i processen är nödvändig för att en lösning på vägdragningen skall kunna ske.

Enligt uppskattningar gjorda i Genomförandeplan, Miljöutredningar för På Gränsen/Rajalla kommer buller inte vara ett problem inne i byggnaden. Högre bullernivåer än för bostäder kan vara acceptabelt vid handelsändamål och avståndet till väg 99 och väg E4 bör ytterligare avskärma bullret från trafiken. Om bullernivåerna vid fasad kan mätas vid projektets genomförande kan åtgärder vidtas vid alltför höga värden. Exempel på bullerdämpande åtgärder är bullerdämpande fönsterglas, bullerplank, bullervall och bullerdämpande fasadmaterial.

De ökande trafikmängderna som skapas vid ett attraktivt handelscentrum har undersökts i Genomförandeplan för På Gränsen, februari 2003. Möjligheten till kollektivtrafik kan minska trafikmängderna liksom ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät. Höga utsläppsmängder är inte önskvärda och kan både lokalt och nationellt försämra miljön för både människor och djur. Gällande miljö kvalitetsnormer skall följas.

GRANSKNING OCH UPPFÖLJNING

Granskning av MKB har under hela detaljplaneprocessen skett av kommunens tjänstemän inom berörda förvaltningar. Under samrådet och utställningen för detaljplanen har myndigheter, bl a Länsstyrelsen och Vägverket, och allmänheten fått yttra sig om både detaljplanen och denna MKB. Synpunkterna har arbetats in i handlingen och redovisas i samrådsredogörelsen för detaljplanen.

Övervakning skall ske under planens genomförande. Mätning av miljö kvalitetsnormerna skall övervägas innan arbetet påbörjas, under pågående arbete och när arbetet har avslutats. Kommunens samhällsbyggnadskontor har en viktig tillsynsfunktion under byggnationerna och skall även fungera som koordinator gällande kontroller och uppföljning av fastslagna riktlinjer.

Uppföljning efter den antagna detaljplanen sker av samhällsbyggnadskontoret som också bestämmer tidpunkten för detta. Under uppföljningen skall de av MKB redovisade konsekvenserna utvärderas och en översyn av projektets påverkan på miljö, människor och djur bör genomföras. Kommunen bestämmer själv djupet av redovisningen och hur resultatet skall offentliggöras.

MKB-PROCESSEN

Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har utförts av MAF Arkitektkontor AB på uppdrag av Haparanda kommun. Samråd har även skett med kommunens förvaltningar, Vägverket och länsstyrelsen.

MAF Arkitektkontor AB, Luleå
Upprättad mars 2005

Reviderad april 2005

Planförfattare: Claes Göran Olofsson
samhällsplanerare

AnneLie Vesterlund
samhällsplanerare